

Військово-технічні проблеми

УДК 355.1

В.Б. Бзот, А.В. Антонов, А.С. Луценко

Харківський університет Повітряних Сил ім. Івана Кожедуба, Харків

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСНАЩЕННЯ ПІДРОЗДІЛІВ СПЕЦІАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ СУЧАСНИМИ ЗРАЗКАМИ ОЗБРОЄННЯ ТА ВІЙСЬКОВОЇ ТЕХНІКИ

На основі аналізу завдань сил спеціальних операцій збройних сил провідних країн світу та стану озброєння підрозділів спеціального призначення Збройних Сил України, інших міністерств і відомств, зроблений висновок про необхідність розробки і прийняття на озброєння сучасних зразків озброєння та екіпіровки. Визначені шляхи та наголошено на необхідності поєднання зусиль керівників міністерств, органів управління щодо вирішення даної проблеми.

Ключові слова: спеціальна операція, сили спеціальних операцій.

Вступ

Досвід збройних конфліктів останніх десятиріч доводить, що їх основними характеристиками стали: відсутність суцільної лінії зіткнення сторін, осередковий характер бойових дій, практична відсутність розмежування між фронтом і тилом, наявність постійної відкритої та скритої боротьби з застосуванням нетрадиційних форм ведення бойових дій. Це, в свою чергу, зумовлює зміну характеру війни, стратегію і тактику дій збройних сил, інших військових формувань держави з метою адекватного реагування на сучасні виклики та загрози у військово-політичній сфері.

Аналіз концепцій реформування збройних сил (ЗС), особливо армії США, свідчить про те, що дані заходи спрямовані на підвищення маневрених характеристик, мобільності підрозділів та їх бойових можливостей з метою досягнення переваги над будь-яким противником. Розвиток науки і сучасних технологій переводить збройну боротьбу у сферу високих технологій. В період конфліктів випробовуються надсучасні зразки озброєння, форми, методи і засоби ведення бойових дій, радіоелектронного протидіювання та інформаційно-психологічного впливу на війська противника.

З досвіду проведення операцій “Буря в пустелі” та “Шок і трепет” можна зазначити, що в обох кампаніях характерним стало збільшення глибини одночасного і послідовного вогневого ураження противника, ведення бойових дій у всій оперативній глибині угруповання військ противника, домінування неконтактних дій над ближніми боями, застосування різних тактичних прийомів (вибіркове ураження цілей засобами високоточної зброї, рейдові дії у тилу противника мобільних груп).

Особливо слід наголосити на все більш широкому застосуванні союзними силами в кожній наступній операції підрозділів сил спеціальних операцій (ССО), на які покладалися завдання ведення спеціальної розвідки, проведення диверсійно-розвідувальних операцій в тилу противника та інформаційно-психологічних операцій [1 – 4].

Метою статті є аналіз завдань ССО ЗС провідних країн світу, стану озброєння підрозділів спеціального призначення (СПП) ЗС України, інших міністерств і відомств та визначення шляхів вирішення проблеми оснащення цих формувань сучасними зразками озброєння та військової техніки (ОВТ).

Виклад основного матеріалу

Досвід створення та аналіз бойового застосування ССО провідними державами світу свідчить про те, що основними завданнями частин та підрозділів зі складу ССО є [5, 6]:

- ведення спеціальної розвідки об'єктів противника;
- ведення спеціальних (спеціальних бойових) дій в тилу противника як в мирний час, та і під час збройного конфлікту;
- проведення диверсій та організація осередків партизанського руху в тилу противника;
- проведення спеціальних, психологічних, інформаційних та пошуково-рятувальних операцій;
- участь у ліквідації наслідків природних та техногенних катастроф;
- координація проведення військових операцій з іноземними цивільними офіційними особами, цивільними установами країни і міжнародними неурядовими та приватними організаціями;
- забезпечення безпеки судноплавства;

– надання допомоги іноземним державам у забезпеченні їх внутрішньої безпеки;

– збір інформації в ході миротворчих операцій.

Крім того, на підрозділи ССО можуть покладатися додаткові специфічні завдання, серед яких можна виділити наступні:

– захист власності держави та громадян за її межами;

– боротьба з розповсюдженням зброї масового ураження;

– проведення заходів щодо звільнення заручників, запобігання проведенню терористичних актів, пошуку і знищення груп бойовиків та ліквідації баз терористичних організацій.

Також слід враховувати той факт, що ССО вирішують ряд завдань, які виходять за рамки функцій ЗС. У зв'язку з цим органи управління даними підрозділами тісно взаємодіють із спеціальними службами країн з метою вирішення широкого спектру військово-політичних проблем, протидії міжнародному тероризму, торгівлі зброєю та незаконному обігу наркотичних засобів.

На даний час стала суттєвою проблема поширення діяльності бандитських угруповань на морі щодо захвату суден з метою отримання викупу. Даний факт потребує прийняття адекватних заходів для забезпечення безпеки судноплавства.

На основі досвіду провідних країн світу у ЗС України також створюються ССО ЗС України. ССО організовані, спеціально навчені і оснащені для вирішення специфічних задач в інтересах досягнення воєнних, політичних, економічних, психологічних цілей, у тому числі і ведення секретних контртерористичних операцій, операцій з організації руху опору у ворожому або політично нестійкому середовищі. Частини і підрозділи ССО ЗС, на відміну від підрозділів СпП інших міністерств і відомств, можуть використовуватись як на власній території так і за її межами, у тому числі і в мирний час. Тому на ССО ЗС України в мирний час доцільно покласти виконання завдань щодо боротьби з піратством та міжнародним тероризмом, як самостійно, так і у складі міжнародних коаліційних сил.

Зважаючи на завдання формувань ССО провідних держав світу на частини та підрозділи ССО ЗС України може бути покладено виконання наступних основних завдань [7]:

– спеціальна розвідка;

– спеціальні заходи;

– нетрадиційні бойові дії;

– бойові пошуково-рятувальні операції; – реагування на внутрішні кризи;

– захист громадян і власності України за її межами;

– участь у ліквідації наслідків природних та техногенних катастроф;

– забезпечення безпеки судноплавства.

При виконанні завдань у складі міжнародних

коаліційних сил на формування ССО ЗС України можуть бути покладені такі завдання:

– надання військової допомоги іншим державам;

– проведення спеціальних заходів;

– протидія внутрішній і зовнішній терористичній діяльності;

– спеціальна розвідка;

– участь у миротворчих та гуманітарних операціях.

До додаткових завдань можна віднести участь частин та підрозділів ССО ЗС України у інформаційних (психологічних) операціях.

Розширення спектру завдань підрозділів ССО у порівнянні з завданнями частин СпП видів ЗС України потребує розробки і прийняття на озброєння нових зразків ОВТ, спорядження та екіпіровки. Досвід застосування ССО провідних країн світу свідчить, що оснащення підрозділів сучасними зразками ОВТ суттєво підвищує їх бойові можливості, розширює коло та сприяє успішному виконанню покладених на них завдань. Тому військово-політичне керівництво розвинених держав приділяє надзвичайно велику увагу питанням оснащення підрозділів СпП сучасними зразками зброї, спеціальними засобами та спорядженням для виконання поставлених завдань в будь-якому регіоні світу. Державною програмою розвитку ЗС України на 2006 – 2011 роки пріоритетами в оснащенні ЗС України, серед інших, було визначено розвиток засобів управління, розвідки та радіоелектронної боротьби. Дані пріоритети залишаються актуальними на даний час та у перспективі.

Виходячи з умов бойового застосування та характеру вирішуваних завдань, озброєння та військово-техніку частин та підрозділів ССО можна умовно згрупувати за їх призначенням:

– засоби управління оперативними підрозділами та зв'язку;

– засоби виведення в тил противника та повернення після виконання завдань;

– технічні засоби розвідки та радіоелектронної боротьби;

– стрілецьке озброєння та засоби проведення спеціальних заходів;

– спеціальне спорядження та екіпіровка.

На даний час частини та підрозділи ЗС України, у тому числі СпП, укомплектовані всіма видами ОВТ, однак в найближчий час визначені терміни їх використання будуть вичерпані. Крім того, окремі зразки не відповідають сучасному рівню розвитку науки і техніки та характеру вирішуваних завдань. Тому, державною програмою передбачені заходи з підтримання в боєздатному стані, продовження ресурсу, модернізації та закупівлі нових зразків озброєння [8].

Першочергового вирішення потребує питання щодо оснащення підрозділів сучасними переносними засобами радіоелектронної розвідки та радіоеле-

ктронної боротьби, розвідувально-сигналізаційними системами, засобами зв'язку та передачі розвідувальної інформації. Надзвичайно актуальним є питання модернізації авіаційних засобів доставки, вогневої підтримки дій підрозділів та проведення пошуково-рятувальних операцій.

На основі досвіду розвинених країн можна визначити три напрямки для вирішення даної проблеми в Україні:

- розробка та прийняття на озброєння сучасних видів спеціального ОВТ вітчизняного виробництва;
- розробка та виробництво спеціального озброєння у кооперації з фірмами-виробниками провідних країн світу, які є лідерами у даній галузі;

- закупівля та прийняття на озброєння сучасних іноземних зразків спеціального озброєння.

Розробка ОВТ вітчизняного виробництва для оснащення ним підрозділів СпП потребує залучення досить значних бюджетних витрат, наявності відповідного науково та виробничого потенціалу. Однак слід зазначити, що спеціальне озброєння і техніка виробляється в невеликій кількості, як правило не призначене для комерційного продажу на світових ринках озброєння, що може ускладнювати їх розробку, а виробництво бути економічно не вигідним для держави. Крім того, переоснащення ЗС ускладнюється майже повною відсутністю (лише 5 – 7 відсотків зразків ОВТ виробляється на території України) замкнутих циклів у військово-промисловому комплексі України [8].

Закупівля та прийняття на озброєння сучасних зразків ОВТ іноземного виробництва також має певні труднощі. Вони полягають у тому, що країни, які їх виготовляють вводять суворі правила щодо експорту як самих зразків, так і науково-технічних ідей та технологій їх виробництва, або і взагалі не продають. Так, наприклад, США, які можна вважати світовим лідером з розробки та виробництва ОВТ СпП, не продають зразки спеціального озброєння, які прийняті на озброєння підрозділів ССО, у тому числі своїм найближчим союзникам по НАТО [9].

Досить перспективним для України можна вважати досвід тих країн, які у кооперації поєднують зусилля наукового та виробничого потенціалів з метою здешевлення продукції військового призначення, впровадження сучасних технологій, науково-технічних та інженерних рішень, а також більш ефективного використання можливостей підприємств оборонно-промислового комплексу (ОПК).

У відповідності до Закону України “Про державне оборонне замовлення” державними замовниками з оборонного замовлення є міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, а також військові формування, створені відповідно до законодавства України, уповноважені Кабінетом Міністрів України укладати державні контракти на поставку (закупівлю) продукції, виконання робіт, надання послуг. Крім того, вони можуть бути державними

замовниками з виконання наукових робіт, закупівлі ОВТ, виконання науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт з їх розроблення, а також щодо робіт із створення новітніх технологій військового призначення.

Таким чином, з метою вирішення проблем оснащення підрозділів СпП сучасними зразками ОВТ вбачається шлях поєднання зусиль керівників міністерств і відомств, органів управління, які мають у своєму підпорядкуванні підрозділи СпП у розробці загальнодержавної програми створення сучасного спеціального ОВТ та спорядження для забезпечення готовності цих підрозділів до виконання завдань за призначенням з метою адекватного реагування на весь спектр зовнішніх і внутрішніх загроз безпеці України.

Для реалізації національної програми з оснащення підрозділів СпП перед науково-дослідними та навчальними закладами відомчого підпорядкування буде стояти завдання щодо формування оперативно-тактичних та тактико-технічних вимог до перспективних зразків та систем озброєння СпП, військово-наукового супроводження дослідно-конструкторських робіт зі створення перспективних зразків озброєння. Для вирішення даної проблеми вбачається можливим поєднання наукового потенціалу, практичного досвіду фахівців різних міністерств і відомств для обґрунтування вимог, які відповідатимуть сучасному рівню розвитку науки і техніки та можливостям вітчизняних підприємств ОПК.

Висновки

Таким чином, слід зазначити, що підрозділи СпП різного відомчого підпорядкування мають свою специфіку, різні завдання та функціональне призначення, але під час виконання заходів правового режиму надзвичайного і воєнного стану, за умов дестабілізації суспільно-політичної обстановки в Україні або суміжних державах, при проведенні заходів протидії диверсійно-розвідувальним силам противника, незаконним збройним формуванням та проявам тероризму ці підрозділи будуть спільно виконувати покладені на них завдання, у тому числі і під час проведення спільних спеціальних операцій.

Тому вирішення проблем оснащення підрозділів СпП сучасними зразками ОВТ є нагальною потребою, яка повинна вирішуватись шляхом поєднання зусиль керівників відповідних міністерств і відомств з метою надання підрозділам СпП необхідних бойових можливостей для ефективного вирішення завдань забезпечення національних інтересів та безпеки держави.

Список літератури

1. Кириченко С.О. Тенденції розвитку збройної боротьби та форм і способів застосування угруповань військ / С.О. Кириченко // Наука і оборона. – 2006. – № 4. – С. 3-11.

2. Воробьев И.Н. Стратегия не прямых действий в новом облике / И.Н. Воробьев, В.А. Киселев // Военная мысль. – 2006. – № 9. – С. 2-11.

3. Горбачов Ю.Е. Сетецентрическая война: миф или реальность? / Ю.Е. Горбачов // Военная мысль. – 2006. – № 1. – С. 66-77.

4. Воробьев И.Н. Вооруженный конфликт: борьба с диверсионно-террористической деятельностью противника / И.Н. Воробьев, В.А. Киселев // Военная мысль. – 2006. – № 1. – С. 34-41.

5. Райан М. Энциклопедия сил специального назначения / М. Райан, К. Мэнн, А. Стилуэлл. – М.: Эксмо, 2004. – 256 с.

6. Владимиров В. Силы специальных операций США в ходе контртеррористической операции «Несгибаемая свобода» в Афганистане / В. Владимиров, И. Попов // Западное военное обозрение. – 2003. – № 2. – С. 19-26.

7. Серветник Ю.С. Роль, місце та завдання Сил спеціальних операцій Збройних Сил України у загальнодержавній системі боротьби з тероризмом / Ю.С. Серветник, В.Б. Бзот, І.Г. Дзевєрін // Системи озброєння і військова техніка. – Х.: ХУПС. – 2009. – №2 (18). – С. 151-155.

8. Державна програма розвитку Збройних Сил України на 2006–2011 роки (основні положення). – К.: МО України, 2005. – 40 с.

9. Special Operations Forces in Operation Enduring Freedom: Background and Issues for Congress. Congressional Research Service. Report for Congress. Order Code RS21048, 2001. – October 15.

Надійшла до редколегії 30.07.2013

Рецензент: д-р техн. наук, проф. А.В. Кобзєв, Харківський університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба, Харків.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСНАЩЕННЯ ПОДРАЗДЕЛЕНІЙ СПЕЦІАЛЬНОГО НАЗНАЧЕННЯ СОВРЕМЕННЫМИ ОБРАЗЦАМИ ВООРУЖЕНИЯ И ВОЕННОЙ ТЕХНИКИ

В.Б. Бзот, А.В. Антонов, А.С. Луценко

На основе анализа заданий сил специальных операций вооруженных сил ведущих стран мира и состояния вооружения подразделений специального назначения Вооруженных Сил Украины, других министерств и ведомств, сделан вывод о необходимости разработки и принятия на вооружение современных образцов вооружения и экипировки. Определены пути и отмечено на необходимости сочетания усилий руководителей министерств, органов управления относительно решения данной проблемы.

Ключевые слова: специальная операция, силы специальных операций.

THE VITAL PROBLEMS TO EQUIP THE SPECIAL TASK UNITS BY MODERN ARMAMENT AND MILITARY EQUIPMENT

V.B. Bzot, A.V. Antonov, A.S. Lutsenko

On a base of special operation forces analysis of the world leading countries armed forces and special task units of the Ukrainian Armed Forces equipment status, other ministries and departments, the conclusion was made about development and service introduction the modern armament and equipment. The necessity was defined and consolidation ways to leaders of ministries, the control elements were determined in decision of this problem.

Keywords: special operation, special operations forces.